

Tisztelt Elnök Asszony!

Engedje meg, hogy megosszam Önnel néhány gondolatomat és benyomásomat, amely bennem a rendezvény első napján majd hazatérve utána keletkezett.

Úgy vélem, hogy a Hivatal vezetősége helyesen ismerte fel, hogy a KSH hitele a Hivatal korábbi vezetése alatt (is) - egyébként más állami szervekhez hasonlóan - romlott, megromlott.

Ez nem írható kizárólag a megelőző vezetés rovására. Kétségtelen, hogy hosszú évtizedeken keresztül - az akkori államberendezkedésnek megfelelően természetesen - a Hivatal a Párt szerveként működött, számos kiadványában pedig a hivatalos, kincstári optimizmust tükrözte, és nem is tehetett mást. Például kétségtelen, hogy a KSH és a Népeségtudományi Intézet mindig felhasználható volt azok ellen, akik már évtizedekkel előbb felismerték a magyarországi népesedés helyzetét, és szakértői elítélték azokat, akik nem voltak ugyan (kinevezett) szakértők, csak látták a helyzetet és ki is merték mondani, amikor engedték nekik. Kétségtelen, hogy alig néhány év múlt el azóta, hogy a KSH elnökét az akkori Kormány jogellenesen leváltotta, akinek utódja azután jogellenesen eltávolította Önöket. Kétségtelen, hogy a PM-nek az adatügyekben hírhedté vált államtitkára korábban a KSH elnöke volt. Kétségtelen, hogy mindössze három éve annak például, amikor tizenhét évvel a rendszerváltozás után, a Hivatal megjelentette a "régi gárda" néhány tagja szerkesztette, a közép-kelet európai országok 15 évről szóló botránnyos lakkozó és szakszerűtlen kiadványát, amelyről azután a Hivatal jelenlegi tájékoztatási főosztályvezetője adta írásba tényellenesen, hogy azt nem a régi gárda szerkesztette, bár a kiadványban magában megjelenik és mindenki által olvasható a szerkesztők neve is. Kétségtelen, hogy alig másfél éve annak, hogy a KSH a népszámlálásban a brüsszeliéken kívül egyetlen saját, a hazai viszonyokat feltárni alkalmas kérdést sem óhajtott feltenni, úgy, hogy a Köztársasági Elnöknek kellett megpróbálnia beavatkozni. Aztán, a Hivatal jó nem "civil" de "servant"-ként húsz éven át nem vette észre, hogy rossz úton járunk és nem jelzett, vagy nem jelzett olyan erőteljesen, ahogy kellett volna. Ha észrevette, baj, ha nem vette észre, még nagyobb baj. A sor sajnos, mint mindketten tudjuk, folytatható.

Az egyes mozaikjaiban most megújuló országnak most (máskor is, de most különösen) a lényegét élesen látó, világosan és közérthetően fogalmazó és szavahihető Hivatalra és szavahihető hivatalos statisztikusokra van szüksége.

A Hivatal vezető munkatársai ahelyett, hogy azt demonstrálták volna, hogy meg kívánnak újulni és ilyenek, külföldi tekintélyeket igyekeztek megszólaltatni, másrészt hazai szaktekintélyekkel dolgoztatták fel (kiosztott témák alapján!) a hivatalos statisztika szavahihetőségét és történeti példákkal igyekeztek fenntartani a "mindig lehetett jó statisztikát csinálni" és a "magyar statisztikusok mindig helytálltak" képet, ami persze egy bizonyos szemszögből igaz.

De az idézettek és számos más ilyen előzmény után erőltetett, erőtlen és nevetséges Besenyei tanár úr századok gondolkodóinak - nem a statisztikára vonatkozó gondolatairól, hanem - bonmot-jaiból összeállított humorfesztiválja és az az érvelése egyaránt, hogy sem Churchill, sem mások nem is mondták azt, amit nekik tulajdonítottak. (Mennyivel hasznosabb lett volna, ha a Tanár úr megkísérli feltárni a fájó foltokat, hogy eközben valódi tanulságokat vonjon le az újabb nemzedékek számára! De nyilván nem erre kapott felkérést.)

A külföldi szaktekintélyek többnyire nem jöttek el személyesen, a belföldi előadók egy részének személye és előadása pedig kétségeket ébresztett.

A jó hírű tudós szociológusnőről ugyanis a közvélemény joggal feltételezheti, hogy éppen amiatt kerülhetett 1950-ben még diákként 12 órázni egy kormányhivatalba, a KSH-ba, mert az akkori legfelsőbb vezetők egyikének családjából származik. De vajon nem akadt volna egyetlen egy sem

azok közül a munkatársak közül, akik helyére Pikler Györgyöt és 1950-ben Ferge Zsuzsát is felvették? Mennyivel hitelesebb lett volna, ha azok (vagy legalább azok is) szóltak volna az eltűnt statisztikáikról, akiket statisztikáikkal együtt tűntettek el! Vagy egyáltalán nem is lettek volna ilyenek? Vagy a szociológusnő szerepeltetése éppen a bátorság jele: mi szerepeltetjük a tudóst, még akkor is ha a választópolgárok által éppen mostanában elvetett liberális szellem egy jól ismert képviselője?

Az 1949. évi censznál is lehetett volna a téma szempontjából aktuálisabb kérdést találni, hacsak - és ezt igazán nem tudom, hogy - a szervezőknek a téma megválasztásánál nem az jutott eszébe, hogy a közigazgatási szervek által akkor a mezőgazdaságban dolgozó családokra együttesen begyűjtött lakás, állatállomány, földterület és gép adatok talán lehettek valamilyen összefüggésben a kuláklisok összeállításával és aktualizálásával, s így esetleg egy statisztikai, vagy inkább igazgatási csontvázat akartak, no nem kidönteni, csak szekrénye ajtaját résnyire kitérni. Ennek soha nem jártam utána, így, ha az időbeli összeesés miatt plauzibilisnek látszó feltevésem a census és a kuláklisok közötti összefüggésre vonatkozóan téves, elnézést kérek minden érintett szakembertől. Arra már nem is merek gondolni, hogy esetleg talán a Hivatal tud már valamit a legújabb census legújabb fajta kreatív felhasználásáról :-).

Hogy a szervezők kerülték a kellemetlen témákat, az kiderült abból is, hogy a felhasználói oldalról nem egy belföldi, hanem egy külföldi statisztikai adatokkal dolgozó gazdasági újságíró hívtak meg előadni. Mindenesetre érdekesebb lett volna, ha valaki a hírlapírók és politikusok által elkövetett ferdítések, csúsztatások tömegét elemzi statisztikailag!

Mellár Tamás sem arról beszélt, amiről az adott helyzetben egy megújulás érdekében kellett volna, meghurcoltatásáról és annak előzményeiről valamint a meghurcoltatás utóéletéről, aminek katartikus hatása és valódi tanulságai lehettek volna, hanem a Stiglitz jelentésről és a mindenki által detronizált, de változatlanul jó egészségben regnáló GDP-ről.

Úgy vélem, hogy a kitűnő szervezés és ellátás és az érdekes vagy csak szórakoztató (Besenyei) előadások ellenére a résztvevőkben és az érdeklődőkben még sem szilárdulhatott meg az az érzés, hogy a magyar hivatalos statisztika berkeiben minden a legnagyobb rendben van.

A megújulásnak még a látszatához is, itt is, jobban el kellett volna határolódnia a korábbi hibáktól és a hibákat elkövetett személyektől. Ahogyan - a régi, de mindig újra alkalmazható recept szerint - látványosan kizárták a pártból Nagy Imrét, majd Rákosit, vagy Bihari Mihályt, Lengyel Lászlót. (Hogy aztán közülük egyesek majd a régi, de megújultnak látszó rendszer szellemi szaktekintélyei lehessenek :-).)

A valódi megújuláshoz pedig itt is meg kellett volna erősíteni a meglévő gárdában azt az erkölcsi tartást, amelyről Fellegi Iván beszélt oly meggyőzően. Megerősíteni nyílt elhatárolódással és pozitív példák felmutatásával. Voltak rajtam kívül mások is olyanok, akik a maguk akaratából, szakmai egyet nem értésük, emberi felháborodásuk, tiltakozásuk okán döntöttek úgy, hogy távoznak az akkori Hivatalból.

Az új kormány megújulást akar, azt, amit a választópolgárok. Ha a KSH elnöke kormány, vagy mindenkorikormány-párti és nem régikormány-párti, akkor meg fogja kísérelni megújítani a Hivatal szellemét, abban az irányban, amit Fellegi Iván mutatott, s ebben sok más mellett akadályozni fogja a sok évtized alatt kialakult kollegialitása, természetes női védelmező ösztöne, az összeszokott vezetői gárda és az, hogy talán oly mértékben azonosult a Hivatallal, hogy nem is mindig látja, hogyan kellene ezt tenni.

Sikereket kívánok, minél többet.

Tisztelettel

Dienes István